

Muka po Bolonji?

Kako nastavnici i suradnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu vide promjene programâ studija sociologije

dr. sc. Krešimir Kufrin, izv. prof.

dr. sc. Jasmina Božić, v. asist.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za sociologiju

STR. 1

CILJ ISTRAŽIVANJA:

- utvrditi kako nastavnici i suradnici Odsjeka za sociologiju vide promjene studijskih programâ sociologije na FFZG inducirane Bolonjskom reformom 2005. godine
- detektirati prostore konvergencije/divergencije

Istraživanje je idejno postavljeno tijekom rada na (drugoj "bolonjskoj") promjeni studijskih programa u prvoj polovici 2010. god.

STR. 2

Aspekti:

- konceptualne postavke dviju "bolonjskih" promjena programa
- struktura programa
- fundamenti studija
- obveznost i izbornost
- teorijski i metodologijski predmeti
- aplikativnost
- preddiplomski i diplomski studij
- jednopredmetni i dvopredmetni studij
- smjerovi na različitim razinama studija
- zapošljavanje i tržište rada
- identitet studija/Odsjeka
- vizija razvoja

STR. 3

PRVI "BOLONJSKI" PROGRAM

- izvodi se od 2005./2006. (prve tri godine paralelno s "predbolonjskim" programom)
- višestruke izmjene i dopune, ponekad i strukturne (osobito za nastavnički smjer)
- kraj petogodišnjeg ciklusa 2009./2010.
- 2010./2011. program je reakreditiran
- 2011./2012. vjerojatna ponovna reakreditacija

DRUGI "BOLONJSKI" PROGRAM

- dovršen u svibnju 2010.
- pozitivna interna recenzija
- upućen na akreditaciju
- početak primjene neizvjestan

STR. 4

UVJETI IZRADJE PROGRAMA

- kratko vrijeme
- prva reforma: slaba obučenost u planiranju kurikuluma i kolegija diktirala oslanjanje na intuiciju i tradiciju
- parametri oblikovanja programa definiraju se kasno, pa i paralelno s izradom programa
- česte promjene parametara nameću potrebu dodatnih adaptacija
- nedovoljno definirani dijelovi studija zajednički s drugim grupama ("pedagoške kompetencije", strani jezik)
- nekoordiniranost među odsjecima
- izostanak simulacija, osobito ponašanja cjeline sustava studija na FFZG (dovodi do niza aberacija koje nije bilo moguće predvidjeti korištenim pristupom)

STR. 5

METODOLOŠKI POSTAV ISTRAŽIVANJA:

- kvalitativno istraživanje oslonjeno na pristup utemeljene teorije (*Grounded Theory*)

PRIKUPLJANJE PODATAKA:

- 16. veljače do 15. ožujka 2011.
- polustrukturirani intervjui s 20 (od 31) nastavnika i suradnika koji izvode nastavu na Odsjeku

OBRADA PODATAKA:

- open coding, line-by-line (ATLAS.ti)
- konceptualizacija kodova: osno i selektivno kodiranje

STR. 6

ČEMU O TOME?

(nije li produktivnije istraživati važne društvene probleme?)

NIJE LI ISTRAŽIVANJE ZAKAŠNJELO?

(znanstveni skup "Hrvatska sociologija – izazovi bolonjskog procesa", 2006.)

STR. 7

REZULTATI ISTRAŽIVANJA:

KORISTI I ŠTETE OD REFORME

Koristi

- kraće vrijeme studiranja
- mobilnost studenata
- suradnja odsjeka preko studenata
- nastavnički smjer - manje grupe, motiviraniji studenti, osobni pristup
- nastavnički smjer - više vremena za praksu
- otvorenost prema studentima drugih struka
- puno više kolegija
- veća izbornost
- veća ponuda različitih sadržaja

STR. 8

Štete

- gubitak pravog smisla studija
- smanjena mogućnost samostalnog rada studenata
- smanjena mogućnost studija literature
- skripta kao glavna literatura
- nedostatna obrada teorijskog korpusa predmeta
- sužavanje prostora za struku
- dodatno okrnjen dvopredmetni studij
- razbijanje cjelovitosti studija
- sadržajna redukcija, fragmentiranost
- vremensko sažimanje ("zbijanje") nastave
- nepotrebna uvjetovanja predmeta
- nemogućnost zadovoljenja interesa studenata za izborne predmete
- odabir izbornih predmeta prema načelu parsimonije ("sudoku princip")

STR. 9

Štete

- pad kvalitete na svim razinama
- niski zahtjevi prema studentima
- sniženi kriteriji ocjenjivanja; podignemo li kriterije, hoće li ih studenti moći zadovoljiti?
- slojevitost, birokratiziranost institucije guši kreativnost i inicijativu
- frustracije nastavnika i studenata stvaraju lošu atmosferu, ironiju, ogorčenost
- birokratiziran odnos prema studentima
- inertan, nerelevantan program stjecanja nastavničkih kompetencija
- pedagogija "pojela" struku na nastavničkom smjeru
- zanemaren razvoj fleksibilnosti, sposobnosti za učenje
- poticanje površnosti, reduciranje studioznosti
- produkcija pseudo-znanja (nekompetentnih kadrova)
- duže vrijeme studiranja

STR. 10

Navedene **štete nisu nužno adresirane "bolonji"**

Adresat se najčešće ne specificira i nije nužno isti za sve pobrojane poteškoće:

- "bolonjski" sustav kao takav?
- interpretacija "bolonje" od strane Sveučilišta?
- lokalna interpretacija FFZG?
- samonametnute (pogrešne) odluke?
- infrastrukturne poteškoće?
- sustav selekcije studenata?
- ?

STR. 11

"Ogorčeni protivnici bolonje" ne čine zanemarivu skupinu, ali nisu niti brojčano dominantni:

- reforma je bila brzopleta, nepotrebna, neprimjerena, štetna za studij
- grozan sustav neprimjeren našem kulturnom kontekstu
- organizacijske pretpostavke u proturječju s deklariranim intencijama
- neprihvatljive pretpostavke, osobito neprimjerene društvenim i humanističkim disciplinama

STR. 12

Evazivne strategije

(zaobilaženje reforme da bi se spasio studij):

- pretakanje starog sadržaja i načina rada u novi kalup
- promjena smisla modela 3 + 2 bila je nužna
- integrirani petogodišnji studij bolji nego sustav 3 + 2

STR. 13

POŽELJNA STRUKTURA PROGRAMA:

Veće konvergiranje gledišta:

- Metodologijska izobrazba
- Teorijska izobrazba
- Mjesto posebnih sociologija
- Jezgra struke
- Odnos obaveznih i izbornih kolegija

Manje konvergiranje gledišta:

- Praksa, aplikativnost
- Prediplomski i diplomski studij
- Smjerovi, specijalizacija
- Zapošljavanje, tržište rada
- Jednopedmetni i dvopedmetni studij

STR. 14

KOJE KOMPETENCIJE TREBAJU IMATI OSOBE KOJE ZAVRŠE STUDIJ SOCIOLOGIJE?

Važno pitanje:

- Što studenti kad završe studij sociologije trebaju moći i znati napraviti?

Postaviti okvir koji će obuhvatiti **sve važne dimenzije kompetencija**

& **nijansirano uravnotežiti** različite kompetencije:

- **Sociologijske u užem smislu:** teorijske, metodološke korpus znanja, sociološka baština – "**ali to nije dovoljno**"

STR. 15

- **Kritičko–refleksivno mišljenje:** razvijati **analitičnost, strukturiranost mišljenja:**

prerada teorijskih sadržaja

primjenjivost u smislu analize

društvenih procesa: policy analiza, primjena na suvremeno hrvatsko društvo, "projektizacija" itd.

- **Generičke:** znati **misлити, čitati, prezentirati, komunicirati**

Rizik s kojim se oni koji izrađuju program suočavaju leži **u mogućnosti da naprave prevelike kompromise**

STR. 16

ZAHTIJEVANA RAZINA KVALITETE STUDENTSKOG OUTPUTA

Uočeni problem:

- ljestvica zahtijevane razine kvalitete studentskog outputa nije postavljena dovoljno visoko!

Poteškoće u podizanju razine kvalitete:

- imperativ prolaznosti
- visoke upisne kvote
- opterećenost većine nastavnika preko norme
- nedostatna priprema na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini

STR. 17

Kako podići zahtijevanu razinu kvalitete?

- implicitne **kataloge znanja** iz metodologije i teorijske sociologije **učiniti eksplicitnima**
- **odrediti minimum razine znanja** kojeg svi studenti moraju zadovoljiti
- postići **konsenzus** oko toga (svi nastavnici – tražiti od studenata istu razinu bazičnih znanja)
- **osobito na preddiplomskoj razini** inzistirati na višim kriterijima, kako bi se na diplomskom studiju moglo kreativnije raditi
- **zanemariti imperativ prolaznosti**
- **vraćati studente k studioznosti** – čitanju izvornih tekstova u većoj mjeri

STR. 18

VIZIJA RAZVOJA STUDIJA "...isključio sam potrebu za vizijom"

Ograničenja u izradi vizije:

Vanjska:

- zadanost parametara ustroja studija (ECTS, 3+2, tipovi studija i dr.)
- složenost organizacijskog okruženja (veliki fakultet)
- kadrovska – npr. ograničenja broja vanjskih suradnika

Unutar-odsječka:

- nema jedinstvenog koncepta "Zagrebačke sociološke škole" – nema snažne vizionarske ideje
- "uteg" tradicije
- individualizam – vlastite agende

STR. 19

Prednosti vizije

- homogenizirajući potencijal, zajedništvo
- anticipiranje potencijalnih problema
- uravnoteženje individualne autonomije s potrebama cjeline programa

Nedostaci vizije

- izvjesno ograničenje pluralizma

Kako izraditi viziju? (nema karizmatične vizionarske osobe)

- kontinuiranom raspravom o viziji
- ležernijim načinima i različitim kanalima komunikacije

STR. 20

ZAKLJUČCI

Štete od provedene reforme kvantitativno i kvalitativno nadmašuju koristi

što se rješava **inovativnim evazivnim strategijama prilagodbe bolonjskog modela potrebama našeg studija**

Potreba **izrade vizije razvoja studija** – usprkos skepticizmu i suzdržanosti

Što percepcija promjena studijskih programa sociologije govori o samoj struci i njejoj recepciji u društvu?

nužnost odlučivanja o programu na osnovu sagledavanja cjeline programa

– radi dobrih omjera kompetencija koje će studenti steći

nužnost razvoja struke na osnovu **sagledavanja cjeline struke i njezina konteksta**

– radi izbjegavanja beskonačnog umnažanja posebnih sociologija koje "razvodnjavaju" jezgru i cjelinu struke ("sociologija svega i svačega") – **nadići prijetnje postmodernističkog obrata** ("anything goes")

srodni interdisciplinarni studiji koji se razvijaju u novije vrijeme (npr. kulturalni studiji) upućuju na **potrebu kontinuirane nadogradnje subjektiviteta / identiteta sociologije**